

۲۰۱۷/۰۱/۰۴

امین الدین سعیدی

ازدواج با دو خواهر در یک وقت!

قسمت سوم و اخیر

دین مسیحیت:

از کتب دین مسیحیت نیز چنین معلوم می شود که در شریعت این دین هم ازدواج با محارم جایز نمی باشد، طوری که از زبان حضرت عیسی - علیه السلام - نقل می کنند که فرموده است: « من نیامده ام تا شریعت موسی را از بین ببرم بلکه آمده ام تا آن را تکمیل نمایم. بنا بر این می توان گفت که در مجموع قوانین یهود در امر ازدواج، مورد قبول مسیحیان نیز هست هر چند که در مواردی اختلاف هم دارند. البته احتمال دارد امروز، در جوامع مسیحی و یهودی مواردی پیدا شود که برخلاف دین حضرت موسی و عیسی - علیه السلام - باشند. عوامل این حالت در تخطی پیروان این دین ها از اصل دین و به وجود آمدن تحریفات درین ادیان است و مسأله عدم پابندی پیروان این ادیان از دین شان است.

در جامعه ای که به ازدواج همجنس بازان اجازه دهد و آن را زشت نشمارد مسلماً که ازدواج با محارم جای خود دارد. اما طبق قوانین برخی کشور های مسیحی نشین ازدواج بین اعضای خانواده ممنوع است. از قبیل مادر، مادر کلان، خواهر، دختر، نواسه و به طور کلی ازدواج در بین افراد خانواده (صعودی - پدر، پدر کلان، جد و نزولی - پسر، نواسه - کواسه) که با هم ارتباط نسبی مستقیم دارند، ممنوع است.

دین مقدس اسلام:

مسأله محارم در ازدواج در دین مقدس اسلام را، قرآن عظیم الشان به شکل دقیق، علمی تعریف و فورمولبندی نموده که حکم این مسأله در سوره (نساء آیات ۲۲ تا ۲۴) به تفصیل بیان گردیده است.

قرآن عظیم الشان می فرماید: « حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمْ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ ».

به یقین خداوند حکیم مصالحی برای این کار در نظر داشته است. دلیل این حکم، آیه ۲۳ سوره نساء است. در این آیه خداوند متعال می فرماید:

(حرام گردانیده شده بر شما (ازدواج) با مادران، دختران، خواهران، عمه ها، خاله ها، دختران برادران، دختران خواهران، زنانی که شما را شیر داده اند، خواهران شیری و مادران زنان تان و دختران زنان تان که در کنار شما هستند، هر گاه با آن زنان همبستر شده اید، بر شما حرام شده اند. ولی اگر همبستر نشده اید، گناهی مرتکب نشده اید. و نیز همسران پسران تان که از صلب شما پیدا شده (نه پسر خوانده ها). و جمع کردن میان دو خواهر مگر آنچه گذشته است. خداوند آمرزنده و مهربان است. بر اساس این آیه متبرکه خداوند متعال بر مردان، ازدواج با مادر، خواهر، عمه، خاله، دختر خواهر، دختر برادر و... را حرام نموده است.)

خواننده محترم!

مفسرین در مورد اینکه چه حکمتی وجود دارد که در ادیان ابراهیمی به صورت کل و به صورت اخص در دین مقدس اسلام موضوع محارم مطرح گردیده است می فرمایند:

۱- واقعیت امر اینست که انسان ها به طور طبیعی از ازدواج با محارم نوعی از تنفر دارند، به همین دلیل همه اقوام و ملل (جز افراد کمی) ازدواج با محارم را ممنوع می دانند.

۲- علماء طب بر این عقیده اند که در میان محارم معمولاً جاذبه و کشش جنسی ضعیف می باشد، طوریکه اکثریت محارم با هم کلان میشوند و برای یکدیگر فرد عادی و معمولی هستند، در حالیکه یکی از شرایط استحکام پیوند زناشویی، جاذبه جنسی است؛ بنا بر این، اگر ازدواج در میان محارم صورت گیرد در برخی از حالات این ازدواج ها سست و ناپایدار می باشد.

۳- علماء بدین عقیده اند که ازدواج با غیر محارم، عامل گسترش ارتباط اجتماعی است. به عبارت دیگر، روابط اجتماعی با ازدواج برون خانوادگی تقویت شده و انسان ها در محدوده چهار دیواری خانه های خود باقی نمانند.

۴- از لحاظ طبی نیز ازدواج با این اقربا سبب تولد اطفال مختلف و دارای مشاغل خونی و جسمی می باشند.

خواننده محترم!

در روشنی آیات متبرکه به وضاحت تام در می یابیم که حکم محارم در ازدواج به دو دسته تقسیم می گردد:

۵- تحریم ابدی، که درین حرمت حرمت به اساس روابط خونی حرام می باشد. مادر، مادر کلان والی اعلی و دختر و پسر و به همین ترتیب به نسل به طرف پایین، که در این موارد ازدواج مرد با زن برای همیشه ممنوع است.

۶- تحریم مؤقت، که در آن تا زمانی که زن و یا مرد در وضعیت خاصی قرار دارد، ازدواج بین شان ممنوع است ولی به محض اینکه این وضعیت تغییر کرد، تحریم از بین می رود و ازواج بین شان حلال می شود که درین حالت حرام بودن ازدواج به خواهر زن تا دوام و قایم بودن حالت نکاح .

چنانچه قبلاً اشاره کردیم اسباب تحریم ابدی در دین مقدس عبارتند از:

(نسب، خویشاوندی ناشی از ازدواج (مصاهره)، شیر خوارگی).

الف: زنانی که به سبب نسب حرام شده اند عبارتند از:

مادر، مادر کلان، و بالا تر از آن

خواهر، خواهر اندر و بالاتر از آن عمه، عمه کلان و بالا تر از آن خاله و بالاتر از آن دختر و پایین تر از آن دختر برادر و پایین تر از آن دختر خواهر و پایین تر از آن .

ب : زنانی که به سبب مصاهره حرام شده اند عبارتند از:

- ۱- مادر همسر، و در تحریم او آمیزش با دخترش شرط نیست بلکه به محض عقد دخترش حرام می شود.
- ۲- دختر زنی که با او نزدیک شده است پس اگر مردی مادر را عقد کرد بدون اینکه با او نزدیک شود، دخترش برای او حلال است به دلیل فرموده خداوند متعال: «فإن لم تكونوا دخلتم بهن فلا جناح عليكم» (ولی اگر با مادرانش همبستر نشده باشید گناهی) در ازدواج با چنین دخترانی (بر شما نیست).
- ۳- همسر پسر که به محض عقد حرام می شود.
- ۴- همسر پدر؛ بر پسر حرام است که با همسر پدرش ازدواج کند و این تحریم به محض اینکه پدرش او را عقد کرد حاصل می شود.

ج : تحریم به سبب شیر خوارگی:

خداوند متعال می فرماید: «وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ» (و مادرانی که به شما شیر داده اند و خواهران رضاعی تان)

همچنان پیامبر (ص) فرموده است: «الرضاعة تحرم ما تحرم الولادة» (شیر خوارگی حرام می کند آنچه را نسب حرام میکند) [صحیح امام بخاری: ۵۰۹۹ / ۱۳۹] [امام مسلم ۱۴۴۴۴ / ۱۰۶۸ / ۲] ، [سنن الترمذی: ۱۱۵۷ / ۳۰۷ / ۲] (تمام کسانی که از طریق نسب نکاح شان حرام است از طریق رضاع نیز حرام است). (از جانب شیرده همه خویش شوند از جانب شیر خواره زوجان و فروع).

شیر خور نمیتواند با افراد زیر ازدواج کند:

- ۱- زن شیر دهنده، (مادر رضاعی)
- ۲- مادر زن شیر دهنده
- ۳- مادر شوهر شیر دهنده
- ۴- خواهر زن شیر دهنده
- ۵- خواهر شوهر شیر دهنده
- ۶- دختران پسر و دختر شیر دهنده
- ۷- خواهر شیری: مقدار شیری که با خوردن آن تحریم ثابت می شود: موضوع قابل بحث بین علماء می باشد از جمله در حدیثی از بی بی عایشه (رضی) روایت گردیده است که پیامبر (ص) فرموده است:

« لا تحرم المصّة والمصتان» (با یک یا دو بار مکیدن تحریم ثابت نمی شود) (صحیح امام مسلم ۱۴۵۰ / ۱۰۷۳ / ۲) (سنن الترمذی ۱۱۶۰ / ۳۰۸ / ۹۲)

از ام فضل روایت است که پیامبر (ص) فرموده است: «لا تحرم الرضعة أو الرضعتان، أو المصّة أو المصتان» (با یک یا دو بار شیر خوردن و یا یک یا دو بار مکیدن تحریم ثابت نمی شود). (صحیح امام مسلم ۱۴۵۱ / ۲۰ / ۱۰۷۴)

مسائل:

پسری به نام محمود که دارای ۳ برادر است از پستان مادر نوریه که دارای ۲ خواهر است شیر خورده، نوریه و خواهرانش برای محمود حلال نیستند. اما نوریه و خواهرانش می توانند به قید نکاح برادران محمود درآیند.

وقتی شیر خوارگی در نکاح مدار اعتبار است که سن کودک شیر خوار از دو سال و شش ماه زیاد نشده باشد، خواه شیر را مستقیماً از پستان بچوشد یا از طریق چوشک و یا امثال آن.

قرآن عظیم الشان میفرماید: «والوالدات یرضعن أولادهن حولین کاملین لمن أراد أن یتیم الرضاعة» (سوره بقره ۲۳۳) (ما دران) اعم از مطلقه و غیر مطلقه (دو سال تمام فرزندان خود را شیر می دهند هرگاه یکی از والدین یا هر دوی ایشان خواستار تکمیل دوران شیر خوارگی شوند.

از ام سلمه روایت است که پیامبر (ص) فرموده است: « لا یحرم من الرضاع إلا ما فتن الآ معاء فی الثدي وکان قبل الفطام » (سنن الترمذی : ۱۱۶۲ / ۳۱ / ۲) (شیر خوارگی موجب تحریم ازدواج نمی شود مگر زمانی که شیر به روده کودک برسد) بطوریکه روده کودک تنها از آن تغذیه کند (و قبل از دو سالگی باشد.

زنانی که بطور مؤقت حرام شده اند:

۱- جمع بین دو خواهر : (دو خواهر را در یک زمان به ازدواج خود در آوردن طوریکه در فوق موضوع را به تفصیل به اساس حکم الهی بیان داشتیم: « وأن تجمعوا بین الآخنین إلا ما قد سلف » (سوره نساء : ۲۳). و اینکه دو خواهر را با هم جمع آورید ، مگر آنچه گذشته است .

۲- جمع بین زن و عمه و خاله او :
به دلیل حدیث ابو هریره از پیامبر (ص) فرمود : «لا یجمع بین المرأة و عمتها ولا بین المرأة وخالتها» (صحیح امام بخاری : ۵۱۰۹ / ۱۶۰ / ۹) ، (صحیح امام مسلم : ۱۴۰۸ / ۱۰۲۸ / ۲)

۳- زنی که همسر مردی دیگری است و در عده او به سر می برد : به دلیل فرموده خداوند متعال: «والمحصنات من النساء إلا ما ملکتم ایمانکم» (زنانی شوهردار (بر شما حرام شده اند) مگر زنانی که (آنان را در جنگ دینی مسلمانان با کافران) اسیر کرده باشید ، که بعد پاک شدن رحم ایشان ، برای اسیر کنندگان حلال می گردند اگر چه در ازدواج کسان دیگری باشند.

۴- زنی که سه بار طلاق داده شده ، ازدواج او با شوهر اولش جایز نیست ، مگر اینکه مرد دیگری بطور صحیح او را به ازدواج خود در آورد سپس او را طلاق دهد، به دلیل فرموده خداوند متعال : « فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجاً غَيْرَهُ، فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ» پس اگر (بعد از طلاق و رجوع بار دیگر هم) او را طلاق داد از آن به بعد زن برای او حلال نخواهد بود، مگر اینکه با شوهری دیگر ازدواج کند، و با او آمیزش جنسی نماید و ازدواج واقعی و جدی صورت گیرد نه مؤقتی و فریبکارانه (در این صورت اگر شوهر دوم (او را طلاق داد، گناهی بر آن دو (زن و شوهر) نخواهد بود که (به کانون زندگی زناشویی) برگردند) و زن با شوهر اول ازدواج نماید (در صورتیکه امیدوار باشند که می توانند حدود الهی را محترم بشمارند و پا بر جا دارند).

نظریات فقهای اسلامی در مورد مدت و دفعات شیر خوردن:

در مورد اینکه در چند دفعه شیر دادن برای اطفال حکم محرمانت ایجاد می‌گردد، فقهای اسلامی در مورد نظریات مختلفی ارایه داشته اند که موجزاً ذیلاً بدان اشاره مینمایم:

- علمای احناف و علمای مالکیها و روایتی از امام احمد و جمهور علماء و بر این باورند که با یکمرتبه شیر خوردن محرمیت ایجاد میشود، زیرا میگویند که خداوند بطور عموم آنرا در قرآن ذکر کرده بدون ذکر تعداد شیر خوردن، خداوند میفرماید: «وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ» (سوره النساء: ۲۳) و پیامبر (ص) فرموده است: «إنما الرضاعة من المجاعة» یعنی: «همانا رضاعت (که محرم ساز باشد) انست که گرسنگی (نوزاد) را بر طرف کند». (صحیح البخاری - الفتح- ۹-۱۴۶ و مسلم (۲-۱۰۷۸)

در ضمن امام نووی در المجموع از ابن منذر حکایت می کند که «علی ابن ابی طالب و ابن مسعود و ابن عمر و ابن عباس و عطاء و طاوس و سعید ابن مسیب و حسن بصری و مکحول و زهری و قتاده و حکم و حماد و اوزاعی و ثوری نیز بر این رای هستند.

- بعضی دیگر از علماء بر این باورند که حداقل بایستی ۳ دفعه نوزاد شیر خورده باشد تا اینکه محرمیت ایجاد شود، زیرا پیامبر (ص) فرموده است که: «لا تحرم المصاة ولا المصتان» صحیح مسلم (۱۴۵۰). یعنی "یکی یا دو مکیدن محرمیت ایجاد نمیکند" و این علماء گفتند مفهوم این حدیث اینست که بیشتر از دوبار به بالا محرمیت ایجاد میکند، و این اشخاص عبارتند از: احمد بن حنبل در روایتی، و قول اهل ظاهر (بجز ابن حزم) و قول سلیمان بن یسار و سعید بن جبیر و اسحاق بن راهویه و ابی ثور و ابن المنذر (المغنی (۸-۱۴۰) المحلی ابن حزم (۱۰-۱۳).

- نظر برخی دیگر از علماء بر اینست که حد اقل شیرخوارگی ۵ مرتبه میباشد زیرا از عایشه رضی الله عنها روایت شده است که: «کان فیما أنزل من القرآن عشر رضعات یحرمن ثم نسخن بخمس معلومات فتوفی رسول الله وهن فیما یتلی من القرآن» یعنی: " از جمله آیات نازل شده در قرآن، آیه (عشر رضعات یحرمن) بود. «یعنی: ده بار شیر دادن معلوم (نکاح را) حرام می کند». سپس لفظ و حکم این آیه با آیه (بخمس معلومات) نسخ شد. «یعنی که با پنج بار شیردادن معلوم». (تلاوت پنج بار شیردادن نسخ شد و حکم آن باقی ماند) سپس پیامبر (ص) فوت کرد ولی (به خاطر تأخیر نسخ آن) آیه نسخ شده از جمله آیاتی بود که (هنوز) جزو قرآن به حساب می آمد (۱۱) روایت مسلم در الرضاع (۱۰۷۵) و ابو داود (۲-۳۲۳) والنسائی (۶-۱۰۰) و ابن ماجه (۱-۲۶۵). و این مذهب امام شافعی و ابن حزم و ابن تیمیه و شوکانی و ابن قیم جوزیه و ابن باز و ابن عثیمین میباشد و فتوای هیئت دائمی علماء سعودی بر این مذهب بر قرار است.

شیخ ابن عثیمین رحمه الله می گوید:

«یکبار شیر خوردن در محرمیت موثر نیست، بلکه لازمست تا پنج بار شیر خورده شود، و همچنین این (شیر خوردن) باید قبل از سن از شیر گرفتن نوزاد باشد، یعنی قبل از اتمام دو سالگی باشد، و یک نوزاد اگر یکبار یا دو بار یا سه بار یا چهار بار شیر زنی را بنوشد فرزند رضاعی آن زن نخواهد شد، و بلکه لازمست تا پنج بار شیر بنوشد، اما اگر شک و تردید وجود داشت که آیا چهار بار شیر خورده یا پنج بار؛ در اینحالت اصل بر اینست که چهار بار شیر خورده، زیرا ما هرگاه در عددی در شک افتادیم همیشه کمترین را انتخاب می کنیم، و بر این مبنا اگر زنی بگوید: من این نوزاد را شیر دادم ولی نمی دانم چندبار بوده! آیا یکبار بوده یا دوبار یا سه بار یا چهار بار و یا پنج بار؟ ما

می‌گوییم: این نوزاد فرزند رضاعی تو نیست، زیرا لازمست تا حتما پنج بار شیر بخورد بدون آنکه شک و تردیدی در آن وجود داشته باشد». الفتاوی الجامعة للمرأة المسلمة (۷۶۸/۲).

بر این اساس، خوردن یکبار شیر موجب رضاعت نیست، و لذا ازدواج دختر و پسری که فقط یکبار شیر زنی را خورده باشند با فرزندان آن زن جایز است.

در ضمن سن آنها در هنگام شیر خوارگی نباید از دو سال بیشتر باشد، یعنی اگر نوزادی سن بیشتری از دو سال داشته باشد و پنج بار و یا حتی بیشتر از آن از پستان زنی شیر بنوشد، بعنوان فرزند رضاعی محسوب نخواهد شد و ازدواج آن نوزاد با فرزندان اصلی آن زن جایز است. و من الله التوفیق

